

Izaslanik UN-a izrazio „krajnje zaprepašćenje“ proterivanjima u Bosni

Author: [Rachel Irwin](#)

Jasuši Akaši se pismeno obratio lideru bosanskih Srba nakon izгона Bošnjaka iz Bijeljine.

Glavni izaslanik Ujedinjenih nacija za bivšu Jugoslaviju iz vremena bosanskog rata svedočio je ove sedmice pred Haškim tribunalom o svojim brojnim sastancima sa ratnim predsednikom bosanskih Srba, Radovanom Karadžićem.

Japanski diplomata Jasuši Akaši (Yasushi Akashi) imenovan je za specijalnog predstavnika Generalne skupštine UN-a u januaru 1994., skoro dve godine po izbivanju rata, da bi na tom položaju ostao sve do pred kraj 1995.

Pred sudom se pojavio kao svedok odbrane na suđenju Karadžiću.

„Mislim da su naši prvi susreti... za mene bili veoma korisni, jer sam saznao šta su Vaše brige i kako ocenjujete situaciju i poteškoće sa kojima se suočava Vaša strana“, rekao je Akaši Karadžiću prilikom direktnog ispitivanja. „Cenio sam rasprave koje su vođene, iako se očigledno nisam u potpunosti slagao sa onim što je rekla Vaša ekscelencija, kao i Vaše kolege koje su predstavljale srpsku stranu u Bosni“.

Okrivljeni se pred sudom brani samostalno, pa je Akašiju lično postavio pitanje koje se ticalo knjige u kojoj je on opisao svoja iskustva na Balkanu, pod naslovom „U dolini između rata i mira“.

„Neću to zvati knjigom; to je knjižica. Ona je skromno ostvarenje moje malenkosti“, rekao je osamdesetdvostrani Akaši mekim, umerenim tonom, u znaku kojeg je proteklo čitavo njegovo svedočenje.

Činilo se da je okrivljeni bio zbunjen ovim objašnjenjem, ali je potom govorio o tome da je Akaši u svojoj publikaciji opisao atmosferu njihovih sastanaka, uključujući činjenicu da je on, Karadžić, razgovoru davao „šaljivu notu“.

„Sećate se da sam ja citirao Roberta Frosta, i da ste Vi rekli da sam težak protivnik u pregovorima i tvrd učesnik u raspravi. Ali je tačno da nikada niste napustili Pale [sedište bosanskih Srba] praznih ruku?“, upitao je Karadžić.

„Nisam siguran da možemo izneti uopštenu ocenu da sam uvek mogao da ostvarim ono što sam želeo. Imao sam Vašu saradnju i razumevanje, ali... mislim da se sećate nekih težih sastanaka koji su usledili kasnije“, kazao je Akaši. „U ovoj knjižici spominjem i to kako smo sa manje formalnih rasprava u dobrom radnom ambijentu prešli u veću konferencijsku salu, a da ste Vi prešli [sa engleskog] na srpski jezik uz prevodilačko posredovanje, što je našu komunikaciju učinilo formalnijom i polemičkom. Mislim da se to desilo na Vaše insistiranje.“

Tužiocima tvrde da je Karadžić, kao neko ko je u periodu od 1992. do 1996. bio predsednik samoproglašene bosanske Republike Srpske (RS), odgovoran za zločine genocida, progona, istrebljenja, ubijanja i prisilnog raseljavanja, koji su „doprineli ostvarivanju cilja – trajnog raseljavanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata sa teritorije na koju su pravo polagali bosanski Srbi“.

Karadžić se tereti i za planiranje i nadziranje opsade Sarajeva, koja je trajala 44 meseca i u kojoj je ubijeno skoro 12,000 ljudi; kao i za masakr koji je nad preko 7,000 muškaraca i dečaka u julu 1995. počinjen u Srebrenici. Uhapšen je jula 2008. u Beogradu, nakon što je 13 godina proveo u bekstvu.

Optuženi je Akašija pitao za minobacački napad koji je 5. februara 1994. izveden na pijacu Markale, gde je poginulo oko 60 osoba, dok ih je ranjeno preko stotinu. Bio je to prvi od dva napada na istu pijacu; drugi se desio u avgustu 1995.

Na suđenju generalu bosanskih Srba, Stanislavu Galiću, većina sudija Tribunala je smatrala da je 1994. godine napad bio izveden sa položaja pod kontrolom bosanskih Srba.

Karadžić je to uporno negirao, a u više je navrata na vlastitom suđenju tvrdio da je napad inscenirala protivnička strana, odnosno bosanska vlada, te da su tela koja su pronađena na licu mesta bila „lutke i stari leševi“. (Više o tome vidi u tekstu „**Osporavanje Karadžićeve tvrdnje o 'prevari' na Markalama**“.)

Akaši je rekao kako je „u medijima bilo mnogo spekulacija o tome ko su vinovnici stravične tragedije“ na pijaci Markale, kao i da je takvih spekulacija bilo i među pripadnicima mirovnih trupa UN-a.

Kao izaslanik UN-a, Akaši je formirao stručnu komisiju koju su činila petorica balističara – od kojih su dvojica bila iz zemalja prijateljskih prema bosanskoj vladi, a dvojica iz zemalja prijateljskih prema bosanskim Srbima. Predsedavajući komisije bio je iz Kanade i smatralo se da je neutralan.

Akaši je rekao da je granata „pogodila neki predmet“ pre no što je na pijaci udarila o tlo, te da je otuda „ekspertima bilo veoma teško da precizno utvrde odakle je granata došla“.

Stoga je komisija zaključila da je „granata mogla biti ispaljena bilo od strane bosanskih Srba, bilo od strane bosanske vlade na čitavom tom području sa kojeg se verovatno dešavalo“.

„Zaključak je bio, što sam i ja u potpunosti prihvatio, da je napad mogao doći sa bilo koje strane“, kazao je Akaši.

Tokom unakrsnog ispitivanja tužilaštva, tužiteljka Kerolin Edžerton (Carolyn Edgerton) upitala je Akašija da li su njegovi odgovori, koji se tiču napada koji je na Markale izvršen 1994., dati „sa distance od oko 18 godina“, pošto pre svedočenja nije bio u prilici da pogleda ekspertski izveštaj.

„Da, u pravu ste“, rekao je Akaši.

„Smem li reći i da niste upoznati sa lokalnim i drugim istragama [sprovedenim nakon napada]?, upitala je Edžertonova.

Akaši je potvrdio da nema takvih saznanja, te da je samo čuo mnoge „spekulacije“.

Edžertonova je Akašija potom pitala za ocene koje je izneo u svojoj knjižici, pogotovo za onu da je „Karadžić kao pregovarač pokazivao tendenciju da nonšalantno izvrće istinu“.

Ona se pozvala na dva primera koji su se ticali Goražda, gde su u aprilu 1994. bosanski Srbi izveli ofanzivu na tu enklavu, koja je trebalo da bude „bezbedna zona“ UN-a.

„Rekli ste da je Karadžić tada insistirao na tome da nije primio Vaš faks koji se ticao pripadnika UN-a koje su njegove snage uzele kao taoce – te da je, iako su mnogi od njih još uvek bili taoци, rezolutno tvrdio da su oni pušteni, dok ste Vi lako zaključili da to nije slučaj“, kazala je Edžertonova.

Ona je ukazala i na primer kada je Karadžić rekao da je povukao svoje snage sa izvesnog područja, ali se ispostavilo da to nije istina.

Akaši je potvrdio da se to desilo, dodajući da je njegovo osoblje tražilo prekid pregovora sa Karadžićem zbog „tog očitog raskoraka između onoga što nam je govorio i onoga što smo naknadno ustanovljavali na terenu“.

„Rekao sam da to ne želim, da želim da budem uljudan i da bi bilo veoma neučtivo napustiti sastanak, tako da sam neko vreme ostao, nadajući se da će još neki taoци iz UN-a biti oslobođeni. Uvek sam želeo da ostavim prostor sumnji“, kazao je svedok.

Edžertonova je potom pokazala pismo koje je Akaši uputio Karadžiću 20. septembra 1994., i u kojem izražava „krajnje zaprepašćenje“ time što je 2,500 bosanskih Muslimana nekoliko dana pre toga bilo „prisilno proterano“ sa područja Bijeljine.

„Vi se sećate uveravanja koja Vam je dr Karadžić dao 20. avgusta – da takva prisilna proterivanja nesrpskog stanovništva nisu u skladu sa politikom vlasti bosanskih Srba“, kazala je Edžertonova.

U istom se pismu spominje i telefonski razgovor između njih dvojice, u kojem je Karadžić naveo da je preduzeo mere krivičnog gonjenja onih koji su odgovorni.

„U zaključku kažete doktoru Karadžiću da ne razumete kako je situacija eskalirala uprkos tim obećanjima. Da li biste želeli to da prokomentarišete?“, upitala je Edžertonova.

„Mislim da to pismo ne zahteva nikakvo dodatno objašnjenje. Ono je bilo posledica mog krajnjeg zaprepašćenja . . . i ja nisam imao drugu mogućnost nego da napišem pismo. Bio sam optužen da sam preterano ljubazan prema doktoru Karadžiću, a čuveni predstavnik jedne velike sile došao je do kopije jednog od onih pisama koje sam uputio Karadžiću i optužio me za to da sam neopravdano ljubazan i učtiv“, kazao je Akaši. „Ali, ja sam se trudio da učinim sve što mogu kako bih zadržao odnos poverenja sa svim svojim pregovaračkim partnerima.“

Tužiteljka je upitala: „Da li je uopšte bilo izvodljivo da se kretanja [nesrpskog stanovništva] tokom tako dugog perioda dešavaju mimo znanja i pristanka [Karadžićeve] vlade?“

„Mislim da je to sasvim neverovatno“, odgovorio je Akaši.

Postupak će biti nastavljen 7. maja, kada će ponovo svedočiti general Galić, koji je svoj iskaz na suđenju Karadžiću započeo prošle sedmice.

Rachel Irwin izveštava za IWPR iz Haga.

Location: Bosnia and
Herzegovina

Topic: International Criminal Tribunal for the former
Yugoslavia

Focus: ICTY - Radovan Karadzic
Trial

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/izaslanik-un-izrazio-%E2%80%9Ekrajnje-zaprepa%C5%A1%C4%87enje%E2%80%9C-proterivanjima-u-bosni>